

ΝΕΕΣ ΕΠΟΧΕΣ

Ιδέες και Τέχνες, Γνώματα, Παλιτισμός, Επιστήμες

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

«Η πάλη των (σχολικών) τάξεων»

ΕΦΗ ΓΑΖΗ

Η οξεία αντιπαράθεση για το περιεχόμενο του εγχειριδίου Ιστορίας της Στ' Δημοτικού κατέλαβε εξαπίνης τους/τις περισσότερους/ες επαγγελματίες ιστορικούς. Μας θύμισε όρους, πρακτικές και διαδικασίες που αποτελούν κυρίως αντικείμενο της ίδιας της ιστορικής έρευνας και σε καμία περίπτωση τεκμηριωμένες θέσεις της. Το «Κρυφό Σχολειό» ή το «λάβαρα του Παλαιών Πατρών Γερμανού» έχουν συμπεριληφθεί εδώ και δεκαετίες σε πεδία της ιστορικής έρευνας που εστιάζουν στη συγκρότηση και στον χαρακτήρα της ελληνικής εθνικής ιδεολογίας. Για πολλούς/ες ιστορικούς αυτά τα θέματα προσελκύουν το επιστημονικό ενδιαφέρον στο πλαίσιο της μελέτης του εθνικισμού. Έκπληξη, αμηχανία και ίσως θυμηδία προκαλούν ως εκ τούτου στους περισσότερους η συγκέντρωση υπογραφών, η διοργάνωση εκδηλώσεων και η δημόσια καταδίκη ενός σχολικού εγχειριδίου που για τα σχετικά θέματα δεν λέει τίποτε περισσότερο από αυτό που γνωρίζουν εδώ και χρόνια.

Ωστόσο η αντιπαράθεση για το σχολικό εγχειρίδιο δεν αναδεικνύει απλώς την αναντιστοιχία μεταξύ της σχολικής ιστορίας και της επιστημονικής ιστορικής έρευνας στην Ελλάδα. Αποτυπώνει επίσης τη διαμόρφωση μιας νέας μορφής ιστορικής κουλτούρας η οποία ανασυνθέτει το έθνος στη λεγόμενη «δι-εθνική» εποχή. Αυτή η ιστορική κουλτούρα συγκροτείται στο πλαίσιο τριών κυρίως πόλων: α) εκφραστές της παραδοσιακής εθνικής ιδεολογίας, κυρίως σε εκκλησιαστικά, εκπαιδευτικά ή πολιτικά περιβάλλοντα, οι οποίοι αντιμετωπίζουν με ιδιαίτερη επιφύλαξη τους κοινωνικούς και πολιτισμικούς μετασχηματισμούς στο ελληνικό και στο διεθνές γίγνεσθαι και αναδιπλώνονται σε ιστορικές παραδοχές και αντιλήψεις του 19ου και του 20ού αιώνα, β) συμπαραγωγοί ενός «pop εθνικισμού» οι οποίοι διατρέχουν το πολιτικό και μιντιακό φάσμα και αναζητούν (ελλείψει άλλων;) ερείσματα ανασυγκρότησης της κοινότητας μέσα σε έναν δι-εθνικό κόσμο. Έλληνες υπερήφανοι που το ποδόσφαιρο μας αποδεικνύει ότι «δεν θα γίνεις Έλληνας ποτέ, Αλβανέ», Έλληνες διατεθειμένοι να παραβλέψουν τον αγγλικό στίχο για μια πρωτιά στη Eurovision, ξαναγαυρίζουν στα κλέη του παρελθόντος, πραγματικά ή μη, επανεγγράφοντας το έθνος στις υβριδικές συλλογικότητες της ύστερης νεωτερικότητας και γ) κριτικοί και διανοούμενοι από έναν χώρο της Αριστεράς, κατά τον αυτοπροσδιορισμό τους, οι οποίοι αναγορεύουν το έθνος σε πολιτικό ανάχωμα των νέων μορφών κυριαρχίας και της «νέας τάξης πραγμάτων».

Η αυθαίρετη συνάθροιση των επιχειρημάτων, των στάσεων και των συμπεριφορών των επί μέρους κριτικών του εγχειριδίου Ιστορίας της Στ' Δημοτικού θα ήταν αναμφίβολα αναγωγιστική. Είναι όμως αναγκαίο να υπογραμμισθούν δύο ζητήματα που ανακύπτουν μονίμως. Το πρώτο ζήτημα αφορά τη διακηρυγμένη θέση περί απόσυρσης του βιβλίου. Τι μπορεί να σημαίνει για την ποιότητα της δημοκρατίας αλλά και της εκπαίδευσης στη χώρα μας η απαίτηση να αποσυρθεί ένα βιβλίο που γράφτηκε, εγκρίθηκε και διδάσκεται προτού ακόμη δοκιμαστεί και κριθεί στην εκπαιδευτική πράξη; Το δεύτερο ζήτημα αφορά τη συνωμοτική αντίληψη περί «περίεργων σκοπιμοτήτων» και «ύποπτων πηγών χρηματοδότησης» τόσο του συγκεκριμένου σχολικού εγχειριδίου όσο και άλλων έργων που δεν ανταποκρίνονται απολύτως στη μία και μοναδική εκδοχή της εθνικής μας ιστορίας όπως την αντιλαμβάνονται ορισμένοι. Τι μπορεί να σημαίνει για την ποιότητα της κριτικής εναντίον του σχολικού εγχειριδίου της Στ' Δημοτικού αλλά και άλλων βιβλίων η μετατόπιση του ζητήματος από το περιεχόμενό τους σε υποτιθέμενες «περίεργες διασυνδέσεις και σκοπιμότητες» οι οποίες παραμένουν ανυπόστατες θεωρίες συνωμοσίας; Η χρηματοδότηση

της επιστημονικής έρευνας δεν είναι ένα ζήτημα άνευ σημασίας. Ωστόσο η άμεση αναγωγή και η ευθεία σύνδεση της χρηματοδοτικής πολιτικής φορέων και οργανώσεων (υποτροφίες, ερευνητικά προγράμματα, εκδόσεις κτλ.) με στοχεύσεις συγκεκριμένων χωρών έχει οδηγήσει σε πολλές περιπτώσεις σε εντελώς απλουστευτικά ή και γραφικά συμπεράσματα.

Είναι αυτονόητο ότι δεν υπάρχει ιστορική ερμηνεία που δεν επιδέχεται κριτικής, είτε κατατίθεται σε σχολικό εγχειρίδιο είτε σε επιστημονική μελέτη. Συχνά προκαλεί δυσανεξία σε όσους διακονούν την επιστήμη της Ιστορίας το γεγονός ότι καλούνται να επιχειρηματολογούν περί των πορισμάτων της επιστήμης τους με άτομα και φορείς που δεν μετέχουν της συγκεκριμένης επιστημονικής κοινότητας και δεν είναι εξοικειωμένοι με τις μεθόδους, τον χαρακτήρα και τα συμπεράσματα της έρευνας. Η ιδιαιτερότητα της Ιστορίας όμως σε σχέση με άλλους γνωστικούς και επιστημονικούς κλάδους εδράζεται στο γεγονός ότι αποτελεί μια πολύσημη έννοια που συμπεριλαμβάνει τόσο το συγκεκριμένο επιστημονικό αντικείμενο όσο και τις ποικίλες πολιτισμικές πρακτικές και πολιτικές πράξεις που αφορούν το παρελθόν. Η συγκεκριμένη ιδιαιτερότητα δεν υπονομεύει κατ' ανάγκην την επιστήμη της Ιστορίας. Αντίθετα, θα μπορούσε να ισχυρισθεί κανείς ότι διευρύνει την πολιτισμική και κοινωνική λειτουργία της. Υπ' αυτή την έννοια, δεν αποτελεί απαραίτητα πρόβλημα το να συζητηθεί ένα ιστορικό έργο ή ένα σχολικό εγχειρίδιο τόσο από επαγγελματίες ιστορικούς όσο και από πολίτες με άλλες επιστημονικές ιδιότητες ή και χωρίς καμία επιστημονική ιδιότητα (όπως ενίοτε συμβαίνει στη χώρα μας). Θα διαπιστώσουμε ενδεχομένως ότι η διάσταση δεν εντοπίζεται αποκλειστικά μεταξύ των ειδικών και των μη ειδικών. Στο σύγχρονο μιντιακό σύμπαν που τείνει να υποκαταστήσει συνολικά τη δημόσια σφαίρα η διάσταση εντοπίζεται αφενός μεταξύ των κοινωνιών μιας νέας «εθνικής» ιστορικής κουλτούρας και εκείνων που δεν μετέχουν σε αυτήν και αφετέρου μεταξύ των θιασωτών του δραματοποιημένου λόγου της «διασκεδαστικής ενημέρωσης» (info-tainment) και των υπολοίπων.

Σε κάθε περίπτωση, όμως, η διεξαγωγή ενός διαλόγου ή και μιας αντιπαράθεσης βασίζεται σε ορισμένες προϋποθέσεις. Ειδικότερα οι ανησυχούντες για την υπονόμηση του έθνους από τον «αμερικανικό παράγοντα» και τη «νέα τάξη πραγμάτων», αριστερά και δεξιά του πολιτικού φάσματος, είναι βέβαιοι ότι θα τιμήσουν τις ευρωπαϊκές αξίες της ελευθερίας της άποψης και του λόγου. Πώς να το κάνουμε, είναι (τουλάχιστον) κακό να «καίμε» βιβλία και να «πετροβολούμε» συγγραφείς εν έτει 2007. Επιπλέον, δημόσιος διάλογος ή αντιπαράθεση για την Ιστορία δεν σημαίνει αυτονόητα διαδικασία αναγόρευσης του οποιουδήποτε σε αποκλειστικό κριτή ή ελεγκτή των επιστημονικών απόψεων ή του περιεχομένου των σχολικών εγχειριδίων. Στην αντίθετη περίπτωση, θα πρέπει να καταργηθούν τα αρμόδια θεσμικά όργανα και να περιθωριοποιηθεί η επιστημονική κοινότητα. Στη θέση τους θα εξουσιοδοτηθούν η Εκκλησία, οργανώσεις πολιτών, σωματεία ή οποιοσδήποτε άλλος θεωρεί εαυτόν αποκλειστικά αρμόδιο να συγκροτήσει «Επιτροπές Ιστορίας» και να αποφαινόνται επί του ζητήματος. Αφού συμφωνήσουμε για τις βασικές προϋποθέσεις της διαδικασίας, ας αρματωθούμε για να επιδοθούμε πανέτοιμοι στην αδυσώπητη πάλη των (σχολικών) τάξεων.

Η κυρία Έφη Γαζή είναι επίκουρη καθηγήτρια Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

**Το ΒΗΜΑ, 18/03/2007, Σελ.: Β62
Κωδικός άρθρου: Β15017Β621
ID: 284378**